

SAMAH FACTSHEET: #GELD/FINANCIËN

Deze factsheet, met als thema geld/financiën, is onderdeel van de serie SAMAH FACTSHEETS. Een serie factsheets, gebaseerd op de meest gestelde vragen van jonge alleenstaande vluchtelingen bij de SAMAH-Helpdesk. In deze factsheets gaan we in op deze meest gestelde vragen van jongeren en de reden waarom zij de weg naar reguliere hulpverlening moeilijk vinden. Daarnaast zijn tips van jongeren, in de vorm van standaarden, opgenomen, die hen helpen in de begeleiding op dit thema.

Naast deze serie voor professionals, is er een serie factsheets voor jongeren zelf, met links naar websites, organisaties waar jongeren over het algemeen terecht kunnen voor vragen over het betreffende thema en tips van jongeren zelf, de ervaringsdeskundigen van de SAMAH Community

OVER (VOORMALIG) AMV's ALGEMEEN

Jonge alleenstaande asielzoekers (12-25 jaar). Sinds 2016 vroegen ruim ongeveer 8.000 AMV's in Nederland asiel aan. In 2021 waren dit er 2.150. Bijna de helft van de AMV's zijn afkomstig uit de landen: Syrië (50%) (Eritrea (11%) en Somalië (8%)¹.

Het aantal AMV's dat asiel aanvraag in Nederland is enorm gestegen, in de eerste helft van 2022 (januari t/m juni 2022) vroegen 1262 amv's asiel aan, terwijl dat er in de jaren voor de coronapandemie rond de duizend waren in een heel jaar.

De grootste groep alleenstaande minderjarigen die in Nederland asiel aanvraag is mannelijk (87,2%). 17,2 % van de AMV's was bij binnenkomst in Nederland onder de 14 jaar, 30,9% was tussen de 14 en 16 jaar en 51,6% was tussen de 16 en 18 jaar.

Het aantal voormalig AMV's wordt niet als zodanig geregistreerd. Recente cijfers van de Rijksuniversiteit Groningen laten zien dat er momenteel ongeveer 55.000 voormalig AMV's in Nederland wonen. Naar schatting gaat het om ongeveer 10.000 voormalig AMV's tussen de 18 en 25 jaar.

1 Bron: CBS statline

VOORMALIG AMV's EN FINANCIËN

Uit cijfers van het CBS¹ komt naar voren dat in 2020 ruim een vijfde van de huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond te maken had met een laag inkomen. Het aandeel met langdurig een laag inkomen bedroeg bijna 12 procent. Vluchtelingen uit Syrië en Eritrea die inmiddels de asielprocedure hebben doorlopen en een verblijfsvergunning hebben ontvangen, lopen het meeste risico. Van de Syrische statushouders moest 54 procent in 2020 van een laag inkomen rondkomen, onder de (kleine) groep huishoudens van Eritrese afkomst was dat bijna 40 procent.

Hoewel er geen concrete cijfers voorhanden zijn over de financiële positie van (voormalige) AMV's, signaleren diverse organisaties armoede en schulden onder deze jongeren². De slechte inkomenspositie van jongeren valt enerzijds te verklaren uit het feit dat jongeren binnen de opvang een beperkt bedrag aan leefgeld ontvangen en voor hun 18e vaak nog niet mogen werken. Wanneer zij vervolgens na hun 18e verjaardag in een gemeente gehuisvest worden, zijn deze jongeren vaak nog maar relatief kort in Nederland. Ze hebben vaak nog te weinig kennis van het Nederlandse systeem en soms nog onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal om alles rondom rechten en plichten op financieel gebied zonder ondersteuning op te kunnen pakken. Ook zijn er jongeren die (zelf of via familie) schulden hebben gemaakt om te vluchten, die afbetaald dienen te worden.

Veel jongeren zijn daardoor de eerste jaren van hun verblijf in Nederland aangewezen op bijstand of laagbetaald werk. Anderzijds sluit de meerderheid van de jongeren een lening af voor het betalen van hun inburgering en taallessen. Als ze hun inburgering tijdig halen, is het een gift. Helaas gaat dit niet altijd goed. Een deel van de jongeren kampt met een hoog schoolverzuim vanwege psychische klachten, teleurstelling over het onderwijsaanbod of -niveau of het feit dat de inburgering moeilijk te combineren valt met werk. Hierdoor starten jongeren met een enorme schuld.

De realiteit laat zien, dat het door alle bovengenoemde factoren voor voormalig AMV niet makkelijk is om rond te komen. Het inkomen is minimaal³ voor wat ze nodig hebben en laat weinig ruimte voor fouten, hulp aan familie in thuisland of een keer een impulsaankoop.

Dit geldt ook voor Nederlandse jongeren, verschil is echter wel, dat jonge alleenstaande statushouders geen familie hebben, die hun af en toe een zakcentje kunnen toestoppen, of waar jongeren kunnen eten om wat kosten te drukken. Sterker nog, familie rekent vaak op hen qua ondersteuning. Kleine vertraging in betaling of een verkeerde beslissing, leidt vaak tot schulden en/of armoede onder deze groep. Een kleine fout kan oplopen tot een grote schuld.

Veel van deze 'fouten' kunnen voorkomen worden, als jongeren beter geïnformeerd worden en ondersteund worden bij het leren in de praktijk. Opmerkelijk is, dat veel jongeren hun vraag niet koppelen aan het bestaande aanbod binnen bijvoorbeeld de gemeente of jongerenwerk.

SAMAH bundelde de vragen die jongeren het meest stelden bij de SAMAH Helpdesk. De vragen geven inzicht in welke informatie jongeren missen en de door jongeren gegeven tips (omgezet in standaarden) geven richting aan hoe jongeren zelf zeggen geholpen te kunnen worden.

1 Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Armoede en sociale uitsluiting 2018. Den Haag: CBS

2 VNG en Nidos (2017) Handreiking voor de overdracht van amv's die 18 jaar worden; Pharos (2017) Van ver gekomen – Een verkenning naar het welzijn en de gezondheid van Eritrese vluchtelingen.

3 Zie voor een overzicht uit de praktijk: <https://www.samah.nl/overzicht-financien-voormalig-amvs/>

WAT BETEKENT DIT THEMA VOOR JONGEREN: MEEST GESTELDE VRAGEN

1.1 Salaris door werk

- Ik wil geld verdienen, hoe vind ik werk?
- Ik heb een 0 uren contract, wat zijn mijn rechten?
- Ik kan mijn rekening niet betalen?

1.2 Studiefinanciering voor school

- Hoe vraag ik studiefinanciering aan?
- Heb ik recht op aanvullende studiefinanciering? En wie kan me helpen dat aan te vragen?

1.3 Uitkering als je geen werk kan vinden

- Hoe vraag ik een uitkering aan?
- Ik ben baan kwijt, wat moet ik nu doen?

1.4 Toeslagen: geld dat je kan krijgen als je weinig verdient

- Hoe vraag ik huurtoeslag of zorgtoeslag aan?
- Mijn koelkast/wasmachine is kapot en ik heb geen geld voor een nieuwe?
- Ik heb een laptop nodig voor school, maar ik heb geen geld?

1.5 Dingen die je moet betalen

- Moet ik belasting betalen? Hoe kan ik dat regelen?
- Ik heb gehoord dat ik de afvalstofheffing niet hoeft te betalen als ik weinig verdien. Hoe kan ik dat regelen?
- Ik heb een boete en ik ben het er niet mee eens. Moet ik die betalen?

1.6 Te weinig geld of problemen met geld

- Ik krijg mijn geld pas over 2 weken en heb nu niks meer?
- Ik heb een brief van de deurwaarder?
- Er staat een deurwaarder voor de deur, mag hij mijn spullen meenemen?
- Ik heb een brief en die begrijp ik niet?
- Wat is een betalingsregeling? Hoe kan ik dat regelen?

WAT WE KUNNEN LEREN VAN DE MEEST GESTELDE VRAGEN

Jongeren missen informatie. Vooral informatie over hoe het systeem werkt, maar ook over rechten en plichten. Veel dingen (denk aan toeslagen) worden voor hen geregeld als ze net in de gemeente komen wonen, of nog voordat ze 18 zijn. Jongeren geven aan dat ze dit fijn vinden, maar zich later, als ze op zichzelf zijn aangewezen, niet begrijpen wat er van hen verwacht wordt. Terwijl dit cruciaal is, als we van hen verwachten dat ze het zelf doen.

Jongeren hebben soms veel aan hun hoofd. Familie die nog in het buitenland is (en vaak niet veilig is), de taal leren, school, een bijbaan en soms hebben ze last van wat ze hebben meegemaakt. Tekort aan geld, een fout maken, brieven die ze niet begrijpen, kan voor hen soms te veel worden. Een veel geziene reactie is dat ze hun post niet meer openmaken, omdat dit nieuwe stress brengt. Het is fijn voor jongeren als daarvoor aandacht is in de begeleiding. Niet vanuit onbegrip, maar vanuit begrip voor de situatie waar ze in zitten en de stress die dit met zich meebrengt. Uiteindelijk brengt het jongeren rust, als ze weten dat ze hun financiële situatie onder controle hebben.

HOE KAN JE JONGEREN GOED HELPEN? TIPS VAN JONGEREN/STANDAARDEN

Voor professionals/begeleiders:

#1 Jongeren hebben begrip van het systeem nodig; alleen uitleggen wat moet is niet voldoende.

Als je nog nooit van een rekening hebt gehoord, zegt het woord rekening (of de vertaling daarvan) je niks. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld sparen. Lang niet alle jongeren zijn opgegroeid in een systeem als het onze, waar je op een vaste dag per maand je inkomen of uitkering ontvangt en op vaste dagen voor vaste dingen moet betalen. Veel jongeren komen uit een systeem waar je geld verdient als je die dag/week/maand werk hebt en eten koopt als je geld hebt. Zelfs het bouwen van huizen gebeurt in delen: als je geld hebt bouw je een stukje verder. Zo zijn er bijvoorbeeld jongeren die hun zorgverzekering niet willen betalen, omdat ze niet ziek zijn. Dat ons systeem zo is opgezet, kost tijd om te begrijpen (en accepteren).

“Informatie is als licht in een donkere kamer.

**Alles voor een goede toekomst ligt op tafel, je kan het pakken,
maar in het donker kan je het niet zien.”**

“Als je iets moet betalen, krijg je 10 brieven.

Als je ergens recht op hebt (bijvoorbeeld zorgtoeslag), krijg je geen brief.

Dat moet je zelf vragen.

**Het zou goed zijn als je daar ook een brief voor krijgt,
of in ieder geval iemand ons daar informatie over geeft.”**

#2 Jongeren hebben tijd nodig om te oefenen, in een reële situatie (niet een theoretische “straks gaat het zo” situatie).

In Nederland groeien kinderen op met een systeem van zakgeld en leren ze daardoor al op jonge leeftijd met geld omgaan. Later komt daar kleedgeld misschien geld vanuit een bijbaantje bij.

Een deel van de AMV's geeft aan dat ze in land van herkomst weinig te maken hadden met geld. Het uitgeven van geld gebeurde door de volwassenen. Als jongeren werken, droegen ze over het algemeen dit geld over aan de ouders, voor de dagelijkse uitgaven.

Het leren kennen van het Nederlandse systeem en het daarmee om gaan kost tijd. Dit leren jongeren in de praktijk, niet al daarvoor.

“Geld was bij ons iets voor volwassenen.

Wij kinderen wisten niks van geld.”

#3 Jongeren zijn jongeren

En jongeren zijn jongeren, wat betekent dat ze prioriteit geven aan dingen die nu gebeuren. Iets wat straks verandert, is iets waar ze zich straks druk over maken. Dit heeft te maken met de ontwikkeling van het brein, dit is niet iets waar jongeren bewust mee bezig zijn. Het is een gegeven en werkt bij alle jongeren zo. Verwachten dat ze bezig zijn met lange termijn consequenties is daardoor onrealistisch. Ondersteun ze bij de situatie in het nu. (Leestip: Het nieuwe puberbrein binnenstebuiten van Huub Nelis & Yvonne van Sark uit 2018 voor meer informatie over wat jongeren van 10 tot 25 jaar beweegt.)

#4 Jongeren hebben ruimte nodig om fouten te maken

Je leert door fouten te maken. Geconfronteerd te worden met de gevolgen van je beslissingen en besluiten dat een volgende keer anders te doen. Door de inrichting van ons systeem is er geen ruimte voor fouten. Fouten worden direct afgestraft: denk aan extra administratiekosten en boetes, gekort worden, maar ook aan streng aangesproken worden door begeleiders.

Door de extra kosten worden de problemen groter en ontstaat meer stress of in sommige gevallen een situatie die door het inkomen van de jongere niet meer in te halen lijkt.

Door het op de vingers getikt worden vanuit begeleiders, ontstaat meer schaamte en gaan jongeren soms de situatie verbergen, in de weerstand of trekken later aan de bel.

Door rustig met jongeren te bespreken wat de situatie is als gevolg van de keuze die ze gemaakt hebben en samen na te denken over oplossingen, geef je jongeren de ruimte om te groeien en te leren.

“In de praktijk is het helemaal anders, dan op papier.

Help mij om het te leren.”

#5 Jongeren voelen zich verantwoordelijk voor familie. Punt.

Veel (voormalig) AMV's komen uit een wij-cultuur. Dit betekent dat ze zich erg verantwoordelijk voelen voor hun familie. Zij hebben het goed hier (dak boven hun hoofd, altijd te eten, etc.) en dan hebben zij ook de 'plicht' om te zorgen dat ouders in ieder geval geen honger hebben. De druk die familie op hen legt (mede door het gebrek aan kennis over het asielsysteem met haar lange wachttijden en ongeloof over hoe zwaar jongeren het financieel hebben hier) is hoog. Bijna alle jongeren dragen een deel van hun inkomen af aan ouders/familie in het buitenland.

"Ik ben hier veilig en ik heb het goed.

Ik heb een warme plek om te slapen en ik heb genoeg te eten.

Mijn familie heeft niks.

Ik moet hun helpen, ook al geeft het mij hier problemen."

6 Jongeren hebben hun eigen prioriteiten

Naast de verantwoordelijkheid voor familie of het aflossen van schulden, hebben jongeren eigen prioriteiten. Een mooie nieuwe merkjas, de nieuwste Iphone of een breedbeeld tv. Dit hoort bij de ontwikkelingsfase van jongeren. Ze willen erbij horen, ze willen zich goed voelen, ze willen er goed uit zien, ze willen eigen keuzes maken. Dit maakt dat jongeren soms andere (in onze ogen onverantwoorde) keuzes maken dan volwassenen.

#7 Jongeren hebben eigen regie nodig

Om te kunnen leren en verantwoordelijkheid te nemen voor hun financiële situatie, hebben jongeren de regie nodig. Ondersteuning bij het leren en de uitvoering daarvan is noodzakelijk. Het overnemen van dit proces kan averechts werken. Jongeren krijgen daardoor het gevoel dat ze geen beslissingen of keuzes mogen maken, waardoor ze in de weerstand kunnen gaan.

Denk bijvoorbeeld aan het instellen van automatische incasso's vanuit een begeleider, terwijl de jongere liever een week later wil betalen, vanwege zijn inkomen. Een begeleider denkt dat alles geregeld is, de jongere is slim genoeg om ofwel het geld van zijn rekening te halen, ofwel het geld terug te boeken, zodat hij zijn plan kan volgen. De incasso is vervolgens niet voldaan, waardoor hij een achterstand oploopt.

“Leer ons beslissingen nemen, maar beslis niet voor ons.

Het is jouw werk, maar het is mijn leven.”

#8 Begeleiding vanuit gelijkwaardigheid en nabijheid

Begeleiding die bestaat uit af en toe meekijken of alle betalingen zijn gedaan, is niet voldoende voor jongeren om te leren. Ze hebben iemand nodig die dicht genoeg bij hen staat om de keuzes te bespreken en samen na te denken over wat het beste is. Iemand die denkt vanuit oplossingen en de keuze bij jongeren zelf laat, ook al is dit in de ogen van de begeleider niet de juiste. Dat maakt jongeren sterker, geeft jongeren de ruimte om te leren en zorgt uiteindelijk het snelst voor financiële zelfredzaamheid.

Hoe kan je jongeren goed helpen? Tips van jongeren/standaarden

Voor gemeenten:

'Huurtoeslag' voor jongeren onder de 23 jaar

In sommige gemeenten wordt voor jongeren die nog geen recht hebben op huurtoeslag, omdat ze nog geen 23 jaar zijn en geen jongerenkamer tot hun beschikking hebben, een vergelijkbaar bedrag als de huurtoeslag door de gemeente uitgekeerd vanuit de bijzondere bijstand. Dit geeft jongeren, die niet ondersteund kunnen worden door ouders, een financieel gezondere situatie.

Inrichtingskrediet een gift en minder ingewikkeld

Inrichtingskrediet wordt in sommige gemeenten aan jongeren gegeven als gift in plaats van een lening. Dit zorgt ervoor dat jongeren niet te maken krijgen met een schuld, in een toch al krappe financiële situatie. Het inrichtingskrediet levert jongeren soms onnodig veel stress op. Ze begrijpen vooraf niet goed wat er van hen verwacht wordt als het gaat om bewijsmateriaal (bonnetjes), waardoor ze dit niet op orde hebben en ze een deel van het bedrag (eerder) moeten terugbetalen. Zorg dat de regeling vooraf helder is voor jongeren. En overweeg iets soepeler met de regels om te gaan, als jongeren bijvoorbeeld 2e hands spullen kopen via marktplaats en daar geen bonnetje van gevraagd hebben.

In het rapport dat KIS uitbracht, met input van SAMAH, zijn meer tips te lezen die het voor jongeren makkelijker maken om te starten in een financieel gezonde situatie:

<https://www.kis.nl/publicatie/desnoods-eet-ik-twee-weken-brood-met-pindakaas>

Meer weten of ondersteuning nodig?

Wil je informatie over hoe iets op te pakken vanuit een praktijksituatie? Of ondersteuning bij een actuele casus?

Bel de SAMAH-Helpdesk

de SAMAH helpdesk
luistert... en helpt

06 360 594 21

OVER SAMAH

Stichting SAMAH is in 1999 opgericht met als doel participatie van (voormalige) alleenstaande minderjarige vluchtelingen te bevorderen en hun positie in Nederland te verbeteren. Als onafhankelijke, landelijke stichting heeft SAMAH tientallen projecten voor en met AMV's opgezet, uitgevoerd door professionals en vrijwilligers. Al meer dan 5000 jongeren hebben in projecten en activiteiten van SAMAH geparticipeerd, waaronder in jongerenteams, maatjes- en gastouderprojecten, festivals, trainingen, coachingstrajecten, zelforganisaties en vrijwilligerswerk. De stichting beschikt derhalve over uitgebreide ervaring, kennis, en netwerken waar het deze doelgroep betreft en wordt in Nederland als expert op het gebied van deze doelgroep beschouwd. SAMAH werkt met een klein, gespecialiseerd team van professionals en meerdere vrijwilligers en stagiaires vanuit een kantoor in Hilversum. Daarnaast werkt een groeiende groep ervaringsdeskundigen actief mee aan de ontwikkeling en uitvoering van projecten en onderzoek.

De illustraties zijn gemaakt door Mas Hab.

Deze factsheet serie is tot stand gekomen met dank aan financiële ondersteuning van het Kansfonds, Stichting Kinderpostzegels en Pro Juventute en de input van de jongeren van de SAMAH Community.

© SAMAH, 2022

De hele serie SAMAH FACTSHEETS, is te vinden op: <https://www.samah.nl/services/>

